Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.05.1967, sp. zn. 5 Cz 44/67, ECLI:CZ:NS:1967:5.CZ.44.1967.1

Číslo: 110/1967

Právní věta: K výkladu § 506 odst. 2 o. z.Z citovaného zákonného ustanovení vyplývá, že soud může rozhodnout o omezení nebo zrušení věcného břemene, ovšem vždy za přiměřenou náhradu.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 22.05.1967

Spisová značka: 5 Cz 44/67

Číslo rozhodnutí: 110

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Věcná břemena

Předpisy: 40/1964 Sb. § 495
§ 498
§ 506

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 110/1967 sb. rozh.

K výkladu § 506 odst. 2 o. z.

Z citovaného zákonného ustanovení vyplývá, že soud může rozhodnout o omezení nebo zrušení věcného břemene, ovšem vždy za přiměřenou náhradu.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. května 1967, 5 Cz 44/67.)

Žalobkyně uplatnila proti žalovanému nárok na zaplacení částky 8745 Kčs jako náhrady za dlužné výměnkové dávky za léta 1963 – 1965. K odůvodnění žaloby uvedla v podstatě, že žalovaný je povinen k poskytování výměnkových dávek na základě postupní smlouvy ze dne 18. 12. 1947; rozsah výměnkových dávek byl s ohledem na změněné poměry upraven nově rozsudkem tehdejšího lidového soudu v Plzni ze dne 22. 5. 1956. Žalovaný neplní výměnkové dávky dobrovolně a žalobkyně vymáhala s úspěchem jejich plnění žalobou před soudem postupně za léta 1954 – 1956, 1957 – 1959 a 1960 – 1962.

Okresní soud Plzeň-sever vyhověl žalobě pouze zčásti (do částky 7200 Kčs); ve zbytku žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že žaloba je co do důvodu po právu, ovšem – se zřetelem k majetkovým poměrům

žalovaného a s poukazem na ustanovení § 506 odst. 2 o. z. – snížil roční výměnkové dávky z částky 2915 Kčs na částku 2400 Kčs.

Krajský soud v Plzni změnil rozsudek soudu I. stupně tak, že žalobu zcela zamítl. Krajský soud vycházel z přesvědčení, že by bylo v rozporu s pravidly socialistického soužití, aby žalovaný jako vlastník věci neměl žádná práva (když vnesl usedlost do JZD), nýbrž toliko povinnost k plnění výměnkových dávek. Z toho a ze skutečnosti, že žalovaný přestal pro svůj nepříznivý zdravotní stav pracovat v zemědělství a má pouze měsíční příjem 1200 Kčs, z něhož platí vyživovací povinnost k dítěti z dřívějšího manželství částkou 350 Kčs měsíčně, usuzoval krajský soud na hrubý nepoměr mezi věcným břemenem (zatížením žalovaného výměnkovými dávkami) a výhodou oprávněného (žalobkyně) a na potřebu zrušení věcného břemene (§ 506 odst. 2 o. z.).

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že rozsudkem krajského soudu v Plzni byl porušen zákon a tento rozsudek zrušil.

Z odůvodnění:

Občanský zákoník (zák. č. 40/1964 Sb.) upustil od dělení práv na práva věcná a závazková. V ustanovení § 495 odst. 1 vyloučil možnost vzniku věcných břemen po 1. 4. 1964 na základě smlouvy, avšak do té doby vzniklá věcná břemena a jim odpovídající práva nezrušil. Občanský zákoník nemá také ustanovení, jimiž by se měnil obsah věcných břemen, která vznikla před 1. 4. 1964; práva a povinnosti z věcných břemen, která vznikla před 1. 4. 1964 (a to i smluvně), se řídí vzhledem k ustanovením § 498, § 506 odst. 1 o. z. ustanovením § 495 o. z.

Z ustanovení § 506 odst. 1 o. z. plyne, že za okolností v tomto ustanovení uvedených může dojít k úpravě rozsahu a obsahu věcných břemen. Podmínkou takové úpravy je vlastně změna poměrů, přičemž zákon blíže nerozvádí, v čem má tato změna poměrů záležet; nepochybně je jí míněna změna nejen v objektivních okolnostech, ale i v osobních poměrech účastníků.

Současně ustanovení § 506 odst. 2 o. z. rozlišuje dva druhy případů, v nichž v důsledku změny poměrů přichází v úvahu nová úprava rozsahu a obsahu věcného břemene. Druhá věta ustanovení § 506 odst. 2 o. z. umožňuje soudu rozhodnout tak, aby napříště bylo poskytováno místo věcného plnění peněžité plnění, jestliže pro změnu poměrů nelze spravedlivě trvat na věcném plnění; prvá věta ustanovení § 506 odst. 2 o. z. se týká případů (o jaký jde ostatně i v této věci), kdy vzhledem ke změně poměrů dojde k hrubému nepoměru mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného. Za této situace stanoví zákon, že soud může rozhodnout o omezení nebo zrušení věcného břemene, ovšem vždy za přiměřenou náhradu. To znamená, že zákonodárce nechtěl vytvořit takový právní stav, při němž by ke zrušení věcného břemene pro změnu poměrů mělo dojít bez jakékoli náhrady (byť pochopitelně taková náhrada nemusí plně vyvažovat hodnotu výhody, kterou oprávněnému poskytovalo právo odpovídající věcnému břemeni), jak se mylně domníval krajský soud.

Krajský soud se nezabýval dostatečně ani otázkou, do jaké míry se u žalovaného jedná o závazek z postupní smlouvy, popř. do jaké míry jde o věcné břemeno, jež žalovaný převzal po smrti dřívější manželky. Nehledě k tomu, že nebyl proveden důkaz obsahem spisu býv. lidového soudu v Plzni, nebyl zjišťován ani obsah postupní smlouvy ze dne 18. 12. 1947, ani výsledek projednání dědictví po dřívější manželce žalovaného. Tato neúplnost v dokazování bránila krajskému soudu ve spolehlivém posouzení event. změny poměrů, rozsahu výměnku o otázky, zda, kdy a v jakém směru vznikl hrubý nepoměr mezi věcným břemenem žalovaného a výhodou oprávněné žalobkyně. Navíc bylo třeba – v zájmu všestranného objasnění věci po skutkové stránce – provedení důkazu příslušnými soudními spisy o rozsahu vyživovací povinnosti žalovaného k dítěti z dřívějšího manželství.

Uvedené důvody svědčí o tom, že krajský soud pochybil při právním posuzování věci a při zjišťování

skutečného stavu; tím porušil zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 132 o. s. ř. ve spojení s ustanoveními § 495, § 498, § 506 o. z.